

naar man ikke vil have Umiddelbarhedsprincipet gennemført fuldt ud og særlig ogsaa med Hensyn til Retsmiddelsystemet, følger deraf den meget store Ulempe, at selv om Vidnerne føres under Hovedforhandlingen, bliver det nødvendigt at protokollere deres Udsagn, og det bliver nødvendigt at protokollere det, ikke blot notisvis som Noget, der kunde være til Støtte for Dommerens Slutning, men det bliver nødvendigt at protokollere det fuldt ud, og det bliver navnlig nødvendigt at protokollere det paa en saadan Maade, at deres Ratifikation af det, der er tilført Protokollen, maa indhentes. Alt dette bliver aldeles uundgaaelig nødvendigt, naar man ikke vil tage Umiddelbarhedsprincipets Konsekvenser med Hensyn til Appellinstansen; og det er vistnok en af de Ulemper, som i den daglige Praxis føles allerstærkest, og som i høi Grad vil ødelægge den mundtlige Procedure. Det er ogsaa Noget, Erfaringen har vist andetsteds, og jeg tror, at jeg tør sige, at allerede nu begynder man i Lydsland at føle, at denne Protokollation af Vidnernes Forklaring virker i høieste Grad trykkende og dræbende paa den mundtlige Procedure, naar den skal foregaa paa den Maade, at hver Gang et Vidne, en Syns- eller Skjønsmænd eller Part har sagt Noget, skal det dikteres til Protokollen og læses op for ham, hvorpaa han skal vedkjende sig det. Alt det Brølteri, som følger af, at de Vedkommende i den ene eller den anden Henseende vil modificere det, de have sagt, eller mene, at de ikke ganske have sagt det saaledes som tilført Protokollen, men saaledes og saaledes, skydes ind i den hele Debat, og det kan naturligvis ikke Andet end i allerhøieste Grad forkyrre og svække Interessesen, saaledes at den, der hører paa det, mister al Oversigt over, hvad det egentlig er, der foregaa. Det er en Ulempe, der er af den allerstørste Betydning, og det er et Argument, som i meget høi Grad taler for netop at gennemføre Umiddelbarhedsprincipet saa vidt mulig konsekvent. Særligt skal jeg senere komme tilbage til dette Spørgsmaal; her vil jeg blot anføre det ved Siden af det, der blev anført af det ærede Medlem fra Viborg igaar, og som nærmest var rettet paa at gjøre ærede Medlemmer her indlysende, hvilken langt større og kraftigere Afgang man har til at komme Sandheden paa Livet, naar man har Parterne og Vidnerne staaende for sig, og naar en Forhandling for dem og mellem dem kan foregaa umiddelbart for den, der skal dømmes i Sagen. Det blev fra mange Sider her berørt, og fra de fleste Sider tror jeg med Anerkjendelse, at man har forsøgt paa i Udkastet at gennemføre det, man kalder fuldstændig Frihed i Bevisførelsen og Bevisbedømmelsen. Men naar man især anerkjender denne Sætning og endogsaa har villet gaa saa vidt i at gennemføre dens Konsekvenser, at man f. Ex. har ment,

at man burde af med Partsed, og naar man har villet give sig Mine af virkelig fuldstændig at ville gennemføre den frie Bevis teori, da forbauser det mig i høi Grad, at enkelte af de Herrer have udtalt sig imod eller ialtsald have udtalt Lovil om Rigtigheden af Afdgangen for Dommeren til at spørge Parterne selv. Jeg antager, at medmindre der er Afgang til at spørge Parterne, medmindre Parterne have Ret til for Dommeren at udsørge hinanden, og medmindre Dommeren har Ret til at stille Spørgsmaal til Parterne, vil den frie Bevis teori blive i en ganske overordentlig Grad stækket og lammet; den vil blive betagen sin bedste Kraft og vil ikke paa nogen mulig Maade gjøre Fyldest eller gjøre sin Nytte. Det er en af de store Fordele, som skulle naas ved den mundtlige Procedure, at Retten til at spørge kan udøves og udøves paa effektiv Maade lige strax paa Stedet og med fuldkommen Kundskab til Sagen, og jeg betragter det som en af de allervigtigste Forbedringer i den bestaaende Procesret, som kan gjøres; thi jeg tror, at en af den bestaaende Procesrets største Mangler og en af de Mangler hos den, som Befolkningen har allermeest Grund til at beklage, er, at der mangler Afgang for Retten til at fordrø Parterne frem for sig og til at udsørge dem. Det er den største Mangel ved vor nuværende Proceslovgivning, at man ikke kan komme Parterne selv i Tale, men at det er muligt for Parterne bestandig at tale pr. Procurator. Denne Rettens Afgang til umiddelbart at trænge ind paa Parterne gennem Spørgsmaal og Parternes Afgang til at fordrø af hinanden, at de skulle møde for Dommeren og besvare de Spørgsmaal, de stille til hinanden, er netop det Alexandersvær, hvormed man skal gennemgigge den gordiske Knude af Fortieller og Fordreiser, som naturligvis hele Verden over Sagsførerne i deres Indlæg ere stærkt tilbøjelige til at hengive sig til. Navnlig er det mig ubegribeligt, hvorledes de Herrer, som mene, at man skulde benytte sig af Leiligheden til at lasse Partsed overbord, kunne tro, at det kan være muligt, naar man borttager Spørgeretten. Jeg tror ikke, at det kan gaa an at give fuldstændig Slip paa Partsed, selv naar man vil indføre den frie Bevis teori. Men det staaer mig fuldkommen klart, at hvis man ikke vil have Spørgeretten med, kan der ikke være Tale om at undvære Partsed, og saa vil Tilstanden ikke blive synderlig forskjellig fra, hvad den er nu. Hvad angaar Spørgsmaalet om Partsed og Hensigtsmæssigheden af at bortkaste den, er der en Ting, hvortom Alle ere enige, og det er, at Partsed er en Ting, man helst bør undgaa eller indskrænke, men Spørgsmaalet er, om man kan undvære Partsed. Der er een Betingelse, hvorunder man godt kan undvære den, hvorunder Partsedsinstitutionen ganske forsvinder af Systemet, og det er, hvis man vil gaa den Vej, som